

ВОДИЧ ЗА ОДЕЉЕЊСКЕ СТАРЕШИНЕ И ВРШЊАЧКЕ МЕДИЈАТОРЕ

Примена Правилника о информисању
и Правилника о партиципацији
ученика у оквиру часа одељењског старешине

ОШ "Јован Јовановић Змај" у Врању

Приредили:

Весна Станковић, школска координаторка

Тим за права детета

*Публикација је настала у оквиру пројекта **Образовање за права детета** који реализује Ужички центар за права детета у партнерству са Дечјом фондацијом Песталоци и партнерским организацијама и школама.*

ОШ „Јован Јовановић Змај“ у Врању је исључиво одговорна за садржај Водича који не представља неопходне ставове Песталоци дечје фондације.

Водич је настао као активност из Трогодишњег акционог плана креираног по примени Индикатора остварености права детета у образовању (Индекса), у оквиру пројекта „Образовање за права детета“. Пројекат у Врању реализује УГ „NEXUS - Врање“ у партнерству са ОШ „Јован Јовановић Змај“ и ОШ „Светозар Марковић“ преко Ужичког центра за права детета а уз финансијску подршку Песталоци дечје фондације.

Садржај који је обухваћен Водичем настао је из потребе пружања подршке одељењским старешинама и вршњачким едукаторима у разумевању и примени Правилника о информисању и Правилника о партиципацији ученика као и трансфер стечених вештина и знања на ученике различитих узраста у основној и средњој школи.

Предлог скица активности осмишљен је тако да су поједини делови Правилника о информисању и Правилника о партиципацији ученика представљени у виду сценарија за радионице, док су одређени делови операционализовани у виду кратких упутстава а представљају садржај који би требало обрадити на часовима одељењског старешине.

Приосмишљавању Водича, радионице су примењиване у пракси и вођено је рачуна да могу бити реализоване за један или два школска часа у зависности од узраста ученика и специфичности сваког одељења.

Добит од овако реализованих часова одељењског старешине је вишестука: ово је могућност да ученици у одељењу буду информисани о својим правима и стекну вештине партиципације у свим областима живота и рада школе; вршњачки едукатори уче и примењују стечена знања и вештине; одељењске старешине имају прилику да потврде и развијају компетенције у области права детета.

Захваљујемо се Сузани Пантовић из УГ „NEXUS - Врање“ и Јелени Жунић Цицварић из Ужичког центра за права детета, на пруженој подршци у току израде овог Водича.

САДРЖАЈ

СЦЕНАРИЈА ЗА РАДИОНИЦЕ

1. Информисање ученика
2. Партиципација ученика
3. Учесће ученика у доношењу одељењских правила
4. Избор ученика за такмичења и приредбе
5. Учесће ученика у одабиру начина рада на часу
6. Учесће ученика у дефинисању мера безбедности у одељењу
7. Учесће вршњака у заштити ученика од насиља, злостављања и занемаривања
8. Вршњачка подршка у заштити од Сајбер насиља
9. Учесће ученика у избору дестинације за рекреативну наставу
10. Учесће ученика у избору екскурзија
11. Ученици учествују у евалуацији часа

УПУТСТВА, КРАТКИ КОРАЦИ, СМЕРНИЦЕ:

1. Ученици учествују у избору наставника
2. Ученици бирају садржај који ће се обрађивати на часу
3. Ученици учествују у делегирању тема за родитељске састанке
4. Учесће ученика у изради ГПРШ
5. Учесће ученика у одабиру општих информација за родитеље
6. Учесће ученика у избору уџбеника
7. Учесће ученика у начину провођења слободног времена
8. Упутство за одељењске старешине о информисању ученика и родитеља о сврси и обради података који се односе на њихову децу
9. Учесће ученика у одабиру правила понашања у одељењу
10. Учесће ученика у избору места излета и екскурзија
11. Учесће ученика у раду тимова и органа школе
12. Упутство о учешћу ученика у прављењу критеријума за награђивање и кажњавање ученика
13. Прилагођавање Протокола о насиљу, злостављању и занемаривању ученика њиховим узрасним и развојним карактеристикама
14. Упутство о давању мишљења УП о раду Савета родитеља и Школског одбора

РАДИОНИЦА 1: ИНФОРМИСАЊЕ УЧЕНИКА О УЧЕШЋУ У РАДУ ШКОЛЕ ПО ПИТАЊИМА КОЈА ИХ СЕ ТИЧУ

Циљееви радионице:

- Унапређивање вештина ученика за добијање информација о њиховом учешћу у раду школе
- Развијање самоиницијативе, способности самовредновања и изражавања свог мишљења у циљу развијања свести о себи, својој улози и одговорности у побољшању квалитета живота у школи.

Материјал за рад: флип чарт папир, бели папир А4, фломастери, маркери

Време: 80 минута

Ток радионице:

Корак 1

Водитељ представља Правилник о информисању ученика у школи и упознаје ученике са њиховим правом на добијање информација које се њих тичу. У наставку радионице поставља питања:

- Шта за вас значи информисање? (*добијање информација*)
- Шта за вас значи кад кажемо да је неко информисан о питањима која га интересују и која су значајна за његов развој?
- На који начин сте ви информисани у школи?
- Од кога добијате информације које се односе на ваше права и одговорности у школи?
- Да ли сте довољно добро информисани?
- Да ли добијате информације које су значајне за вас?
- Како делите информације са својим вршњацима? (*усменим путем, на интернету, кроз представе, приредбе, обавештења*)
- Кад се догађа да информације добију погрешне особе?
- Шта значи прецизне и тачне информације? (*водитељ говори о значају тачне и благовремене информације*)
- Дали значи да ако сте потпуно и правовремено информисани о неком проблему имате могућност и да учествујете у његовом решавању?
- Како би унапредили информисање ученика у школи? На који чачин?

(Водитељ усмерава, поставља потпитања, интегрише одговоре-вршњачки едукатор пише на флип чарт папиру)

Време: 25 минута

Корак 2

Игрица „Глуви телефони” због поруке коју носи, колико нам је важно да пренесемо истиниту информацију

Време: 10 минута

Корак 3

Учеснике поделити у пет група извлачењем броја из шешира. Свака група добија задатак да изнесе предлоге на тему:

„Шта можете учинити да побољшате информисаност ваших вршњака:

1. група - ... путем огласних табли
2. група - ... путем школског сајта
3. група - ... путем ФБ стране школе
4. група - ... путем часа разредне заједнице - Одељењског старешине
5. група - ... путем радијске емисије на великом одмору“

Време: 20 минута

Пленарно излагање

Свака група износи своје мишљење на основу задатка. Водитељ поставља потпитања, усмерава и прецизира одговоре. Вршњачки едукатор испишује плакат са насловом: **Учешће ученика у информисању вршњака** - наводе начине и механизме информисања. Плакат остаје као подсетник у учионици.

Време: 20 минута

Корак 4

Игра концентрације - Бројање, сви стојимо у кругу, задатак је да сви избројимо до 10 водећи рачуна да се не преклапамо са другима.

Време: 5 минута

РАДИОНИЦА 2: ПАРТИЦИПАЦИЈА УЧЕНИКА У ДОНОШЕЊУ ОДЛИКА КОЈЕ ИХ СЕ ТИЧУ

Циљеви радионице:

- Информисање ученика на који начин у школи остварују право на учешће у доношењу одлука које их се тичу
- Развијање самоиницијативе, способности самовредновања и изражавања свог мишљења у циљу развијања свести о себи, својој улози и одговорности за побољшању квалитета живота у школи.

Материјал за рад: флип-чарт папир, папир А4, маркери, фломастери, **прилог 1** - Хартова лествица (*преузета из Приручника за наставнике за рад са децом виших разреда основне школе-www.opd.gov.rs*), **прилог 2** - извод из Правилника о партиципацији ученика о предвиђеним активностима у којима ученици партипацирају.

Времереализације: 90 минута

Ток радионице:

Корак 1

Водитељ поставља питања:

Шта за вас значи реч партиципација? Које вас речи асоцирају на реч партиципација?
(*вршњачки едукатор пише на флип - чарт папиру*)

Приказ Хартове лествице – водитељ даје примере и објашњава нивое партиципације

Време: 25 минута

Корак 2

Ученике поделити у 5 група, разбројавањем. Свакој од њих дати извод из Правилника о партиципацији ученика о предвиђеним активностима у којима ученици партипацирају.

Поставити им следећа питања:

1. У оквиру којих школских активности од наведених, ви учествујете у доношењу одлука? (*вршњачки медијатор пише на флип – чарт папиру*)

2. Ко вас информише о могућности учешћа у тим активностима? ОС, УП, наставници, ПП служба...? *(вршњачки медијатор пише на флип – чарт папиру)*
3. На који начин сте изабрани да партиципирате у наведеним активностима? *(водителј -вршњачки медијатор пише на флип - чарт папиру)*
4. Да ли наилазите на проблеме у ситуацијама кад изражавате своје мишљење везано за доношење неких одлука које вас се тичу?
5. Шта би конкретно урадили да повећате своју улогу у доношењу одлука или шта би конкретно урадили када се појави одређени проблем који спречава ваше учешће у одређеним активностима?

Време: 25 минута

Корак 3

Известилац сваке групе износи мишљење групе.

Водителј анализира, интегрише одговоре и пише их на флип чарт папиру.

Време: 15 минута

Корак 4

Учесници остају подељени у пет група. Водителј пита: „На који начин можете партиципирати у следећој школској активности?“ *(свака група добија област партиципације):*

1. Планирање ваннаставних активности и секција које ће се формирати
2. Одлучивање о начину седења у учионици
3. Одабир начина рада на часу
4. Евалуација рада наставника и стручних сарадника
5. Избор екскурзија и излета

Известилац сваке групе образлаже предлоге, остали учесници прате и дискутују.

Време: 25 минута

(Предлоге доставити УП и ОПД тиму)

Ученички парламент израђује летак или стрип о начинима учешћа ученика у остваривању права на партиципацију и сваке године се летак штампа и дели ученицима.

Прилог 1

Рангирана лествица партиципације за наставника (лествица Роџера Харта)

- 1. Деца покрећу и воде акцију** – деца самостално планирају и изводе акцију.
Пример: деца одлучују да скупе новац у добротворне сврхе, потпуно самостално организују комплетну активност.
- 2. Иницијатива деце** - одрасли помажу – деца покрећу и планирају акцију, али укључују одрасле као помоћ у остваривању циљева. Одрасли обезбеђују ресурсе и помажу деци да развију вештине потребне за извођење акције.
Пример: деца самостално покрећу питање одсуства било каквих ваншколских активности. Позивају директора и наставнике да заједно раде на том проблему.
- 3. Одрасли покрећу** – одлуке заједничке – акцију је планирао одрасли, али деца имају равноправну улогу у доношењу одлука. Одрасли и деца заједнички одлучују на принципу једнакости.
Пример: родитељи одлучују да крече стан. Заједно са својом децом доносе одлуку о томе које је време свима подједнако одговарајуће за тај посао, бирају боје и договарају се око расподеле конкретних обавеза.
- 4. Консултовани и информисани** – значи да је акцију планирао одрасли, али се мишљење деце узима у обзир при свим одлукама.
Пример: школа покреће пројекат преуређења дела школског дворишта у фискултурну салу. Позивају се ученици да дају своје предлоге и идејна решења. Школа, узимајући у обзир предлоге ученика, доноси коначну одлуку и информисе ученике о резултатима.
- 5. Одабрани али информисани** – значи да о учешћу деце и акцији одлучује одрасли, али да деца разумеју циљеве акције. Деца знају ко је одлучио о њиховом учешћу и зашто.
Пример: школа је направила план програма рекреативних активности током зимског распуста у школи, а ученици су позвани да се укључе у складу са својим интересовањима.
- 6. Квазипредставници** – описује ситуације када се од деце тражи да говоре на конференцијама или пред групом, али без могућности да нешто стварно науче о

питању о ком се ради, односно без стварног консултовања са другом децом, коју формално представљају.

Пример: од деце се тражи да учествују на догађају на коме ће из свог угла представити како се остварују права детета. Пре самог догађаја деца су припремила свој говор, који су одрасли прегледали и у потпуности изменили.

7. **Манипулација** – догађа се када одрасли користе децу за промоцију неке ствари коју они сматрају важним, али не помажу деци да ту ствар разумеју. Одрасли одлучују шта ће да се ради, а затим питају децу да ли се слажу (при чему они морају да се сложе).

Пример: наставници поведу децу из школе да присуствују скупу неке политичке партије, где деца не знају где су и због чега пошла, или када родитељи планирају да се разведу, па питају децу шта она мисле: да ли треба да се разведу или не и сл.

8. **Декорација** - се јавља када одрасли користе децу као украс, обично са циљем да произведу емоционалну реакцију код одраслих посматрача.

Пример: деца у рекламама, поводом обележавања државног празника, свечано обучена деца машу промотивним материјалима, наступи деце познатих родитеља који су у функцији промоције родитеља.

9. **Неучествовање** - када су деца потпуно искључена из процеса доношења одлука, када одрасли доносе одлуке уместо њих и извршавају их не укључујући децу. Дакле, у оваквим ситуацијама деца су у потпуности игнорисана у свим одлукама и активностима.

Пример: када год родитељи о нечему одлучују, не питају ништа децу, нити траже да она нешто ураде.

Прилог 2

Упутство за водитеља:

Одлуке које се тичу ученика су све оне које имају утицај на остваривање њихових права на образовање, квалитет образовања, њихову безбедност, осећај удобности и пријатности у току боравка у школи односно у активностима које организује школа.

1. Ученици имају право учешћа и исказивања мишљења, давања сагласности и предлога у складу са законом у следећим поступцима, а школа је дужна да им омогући да у њима учествују:

- 1) Избор чланова Ученичког парламента за ученике седмих и осмих разреда
- 2) Избор изборних предмета
- 3) Учешће у дисциплинском поступку

2. Ученици имају право исказивања мишљења у доношењу општих аката школе којих их се непосредно тичу и школа је дужна да им то омогући, а нарочито:
  - 1) Правилнику о понашању
  - 2) Правилнику о награђивању ученика
  - 3) Правилнику о учешћу ученика у доношењу одлука у школи
  - 4) Правилнику о информисању
  - 5) Правилнику о безбедности
  - 6) Други општи акт који се непосредно тиче ученика

3. Ученици имају право да своје мишљење искажу и у другим поступцима и ситуацијама које их се непосредно тичу и школа је дужна да им то омогући, а нарочито у следећим поступцима и ситуацијама:
  - 1) одређивање садржине Опште информације о правима и обавезана ученика (види правилник информисању)
  - 2) планирање ваннаставних активности и секција које ће се формирати
  - 3) просторно уређење школе и школског дворишта
  - 4) дефинисање правила понашања у учионици и школи
  - 5) изглед учионице
  - 6) одлучивање о распореду седења у учионици
  - 7) одабир начина рада на часу
  - 8) избору додатних садржаја, предмета, тема и области које би обрађивали
  - 9) избору уџбеника из којих ће се учити.
  - 10) одређивање распореда писмених вежби и других провера знања.
  - 11) организацији слободног времена у школи
  - 12) евалуацији часова и уџбеника
  - 13) евалуацији рада наставника и стручних сарадника
  - 14) у процесу самовредновања рада школа
  - 15) дефинисању мера безбедности и смањења насиља у школи
  - 16) одабиру својих представника на такмичењима и приредбама
  - 17) избору екскурзија и излета
  - 18) предлогу тема за родитељске састанке, састанке Савета родитеља, Наставничког већа и Школског одбора
  - 19) консултације о Годишњем плану школе
  - 20) давању предлога обука за стручно усавршавање наставника и стручних сарадника
  - 21) други поступци по предлогу ученика, родитеља, школе.

РАДИОНИЦА 3: УЧЕШЋЕ УЧЕНИКА У ДОНОШЕЊУ ОДЕЉЕЊСКИХ ПРАВИЛА (за млађе узрасте)

Циљеви радионице:

- Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности и одговорности према осталим члановима одељења
- Јачање међусобног уважавања и поверења кроз израду правила понашања у одељењу
- Оснаживање ученика да искажу своје мишљење и своје ставове

Материјал: флип чарт папир, бели папир А4, фломастери, маркери

Време: 45 минута

Ток радионице:

Корак 1

Ученици се слободно шетају по учионици уз пуштену музику. Кад водитељ утиша музику и изговори „два“, сваки ученик се ухвати за руку са најближом особом и тако у пару настављају да се крећу уз музику. Кад водитељ поново утиша музику и изговори „четири“, ученици се хватају за руке у групи од четири ученика и настављају слободну шетњу док водитељ не каже „стоп“. У групи од по четири ученика наставља се рад.

Време: 5 минута

Корак 2

Водитељ разговара са ученицима о важности постојања правила у одељењу и такође говори о обавезности поштовања правила која донесе одељењска заједница. Говори им о њиховом праву а креирање позитивне и радну атмосфере у одељењу али о обавези да уважавају једни друге, да буду толерантни и да не крше постављена одељењска правила. Затим им даје упутство да размисле о правилима понашања која би требало да важе за цело одељење. Указује им на могуће формулације правила нпр. уместо „не трчи по учионици, треба рећи „По учионице се хода лаганим кораком“ и слично. Водитељ даје инструкцију да свака група треба да предложи по 3 правила која су по њима најбитнија.

Ученици, по већ разврстаним групама, дискутују и предлажу правила.

Време: 15 минута

Корак 3

Свака група затим наводи предложена правила а водитељ записује на флип папиру, усмерава и помаже у формулацији. Затим дискутују и договарају се која ће правила остати као најбитнија одељењска правила (ако је потребно гласају). Водитељ истиче да ће листа правила стајати на видном месту у учионици и да је могуће додавати нова уколико се са њима сложи већина ученика.

Време: 20 минута

Корак 4

Игра “Велики ветар дува” - Пре почетка игре поставити 30 столица и једну столицу избацити. Једна особа стане у средину круга и обрати се осталима: Кад кажем Велики ветар дува за оне који носе патике, треба да устану сви који имају то што се тражи...

Време: 5 минута

РАДИОНИЦА 4: ИЗБОР УЧЕНИКА ЗА ТАКМИЧЕЊА И ПРИРЕДБЕ

Циљеви радионице:

- Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности и одговорности према осталим члановима одељења
- Јачање међусобног уважавања кроз израду модела одабира ученика за ваннаставне активности
- Оснаживање ученика да искажу своје мишљење и своје ставове

Материјал за рад: лоптица, маркери, стикери, креп трака, флип чарт папир

Трајање радионице: 90 минута

Ток радионице:

Корак 1

Водитељ уводи ученике у тему кроз игровну активност: Ученици стоје у кругу и додају се малом лоптом, при томе свако од њих кад добије лопту каже неку своју особину, способност или вештину.

Време: 5 минута

Корак 2

Поделити ученике у 4 групе извлачењем бројева из кутије. Окачити 4 флип папира у учионици и на свакоме од њих написати по једну ваннаставну активност: такмичење у спорту, уређење школског дворишта, учешће у школској приредби, рецитаторско такмичење. Свака група добија различиту боју маркера и водитељ им објашњава да је њихов задатак да на флип папиру, сходно задатој ваннаставној активности, напишу критеријуме (особине, способности, вештине) по којима би изабрала два ученика из одељења и ангажовала их за предложене активности.

Време: 10 минута

Корак 3

Методом станица групе се премештају до следећег флип папира, после одређеног времена, мењају места по принципу од 1-4 и упознају се са избором критеријума претходне групе. Свака има прилику да дода своје критеријуме (својом бојом маркера) или да се сложи са постојећим. Нејасне критеријуме подвлаче за дискусију.

Време: 20 минута

Корак 4

Ланчана порука: Ученици стоје или седе тако да једни другима гледају у потиљак. Један од ученика прстима испише поруку на леђима оном испред себе и тако редом, све до ученика који је први послао поруку. На крају се проверава тачност пренете поруке. Напомена: Порука треба да буде што краћа.

Време: 5 минута

Корак 5

Свака група чита своје критеријуме и отвара дискусију за нејасне критеријуме (које су обележиле претходне групе). На овај начин пружамо могућност да свако учествује у избору критеријума и да у складу са принципом праведности пронађе своје место у ваннаставним активностима зависно од интересовања и критеријума које успоставља одељењсак заједница.

Време: 20 минута (5 минута за сваку од група)

Корак 6

Свако од учесника добије по 4 стикера са исписаним ваннаставним активностима и има задатак да за сваку активност предложи по 2 ученика из одељења.

Време: 5 минута

Корак 7

Како видим себе и како ме други виде

Водитељ даје инструкцију да свако од учесника у складу са својим интересовањима, особинама, способностима и описаним критеријумима заузме место поред плаката (ваннаставне активности). Водитељ чита имена са сваког стикера и посматра да ли су се ученици на подударан начин распоредили. Следи дискусија. Поставља питања ученицима:

- Да ли сте се некад осећали повређено када нисте били изабрани да представљате своје одељење у некој активности? Зашто сте се тако осећали?
- -Да ли мислите да је том приликом био нереалан избор или сте ви били нереални у процени својих способности?
- -Шта су најчешће препреке да се укључите у рад одређених ваннаставних активности?
- -Да ли се боље осећате када сте упознати са захтевима и критеријумима за реализацију неке активности?
- -Да ли сматрате да ученици треба да учествују у постављању наведених критеријума?

Водитељ образлаже ученицима да је њихово учешће у прављењу критеријума и одабиру ученика за ваннаставне активности њихово право, да је дефинисано Правилником о партиципацији ученика у школским активностима, да је од изузетног значаја и да представља законску обавезу наставника да их консултује у оваквим ситуацијама.

Време: 25 минута

НАПОМЕНА

Након дефинисања свих критеријума плакати остају окачени у учионици како би подсетили ученике и ОС на донешене критеријуме за одабир ученика за одређене ваннаставне активности.

СЦЕНАРИО ЗА МЛАЂИ УЗРАСТ:

Време: 45 минута

Корак 1

Водитељ објашњава ученицима да ће данас разговарати о праведности избора ученика за учешће у неким ваннаставним активностима: учешће у школској приредби, у одељењској приредби, на такмичењу из математике, на такмичењу рецитатора, конкурс за литерарне радове...

Које ваннаставне активности би они изабрали као важне и интересантне за њих (*водитељ пише на флип чарт папиру*)?

Време: 10 минута

Корак 2

Формирање четири групе на основу апликације воћа које извлаче из шешира

Водитељ им објашњава да је потребно да предложи по два ученика из одељења да их представљају за активности које су изабрали као важне за њих. Потребно је да одговоре на питања: Зашто баш њих предлжу? Које особине, способности, таленте, знања изабрани другари поседују?

Време: 15 минута

Корак 3

Групна дискусија - да ли смо реално проценили могућност наших другара?

Свака група образлаже свој став (*водитељ пише на флип - чарт папиру критеријуме за сваку групу*)

Заједно долазе до постављених критеријума.

Време: 20 минута

НАПОМЕНА

Након дефинисања свих критеријума плакати остају окачени у учионици како би подсетили ученике и ОС на донешене критеријуме за одабир ученика за одређене ваннаставне активности.

РАДИОНИЦА 5: УЧЕШЋЕ УЧЕНИКА У ОДАБИРУ НАЧИНА РАДА НА ЧАСУ

Циљеви радионице:

- Упознати ученике са њиховом партиципативном улогом у одабиру начина рада на часу
- Изградити вештине препознавања начина рада на часу у складу са својим стилем учења а у циљу напредовања

Материјал: Сваки ОС припремиће текстуални материјал за рад, флип чарт папир, бели папир А4, маркери, фломастери

Време: 90 минута

Ток радионице:

Корак 1

Наставни процес зависи од много фактора али наставници морају водити рачуна и о стиливима учења који највише одговарају ученицима. Прилагођавање начина рада на часу има за циљ напредовање ученика, постизања успеха, стицање самопоуздања и постављање нових циљева. Зато је битно да у овој радионици ученици препознају који облик рада њима највише одговара, како би могли да са наставницима договарају начин рада на часу.

Водитељ објашњава све облике учења с циљем да утврди да ли ученици разумеју шта сваки од тих облика подразумева.

Поставља питања:

1. Да ли разумеју све облике учења и да ли је потребно додатно појашњење?
2. Који облик учења се највише примењује у нашој школској пракси?
3. Који се јављају ретко, често, редовно, у оквиру којих предмета?
4. Који облик учења им највише одговара?
5. Шта се дешава у пракси, да ли их наставници консултују по овом питању?

Водитељ објашњава појам партиципације и њихово право да учествују у одабиру начина рада на часу.

Време: 20 минута

Корак 2

Водитељ прочита један текст и фронталним начином рада анализирају тај текст:

1. Шта се догодило у овој причи?
2. Да ли су се вама некад догодиле сличне ситуације у досадашњем животу
3. Шта би сте урадили да би се ствари помениле на боље?

Време: 15 минута

Корак 3

Водитељ подели ученике у 5 група и свакој групи подели нови текст а учесници имају задатак да заједно прочитај текст и одговоре на постављена питања:

1. Шта се догодило у овој причи?
2. Да ли су се вама некад догодиле сличне ситуације у досадашњем животу
3. Шта би сте урадили да би се ствари помениле на боље?

Време: 15 минута

Корак 4

Водитељ подели учеснике у парове и зада им нови текст и иста питања као у Кораку 3

Време: 15 минута

Корак 5

Дискусија у великој групи. Водитељ поставља питања:

1. Који облик рада је био највише подстицајан за учење и напредовање (како им је било најлакше да уче),зашто ?
2. Шта су предности а шта недостаци сваког облика учења
3. Какво искуство им даје ова вежба
4. Да ли избор облика рада зависи од садржаја наставног предмета или садржаја наставне јединице?

Док ученици дискутују он је модератор и пише предности и недостатке сваког облика учења на флип папиру који је унапред припремљен

Време: 20 минута

Овај плакат са предностима и недостацима сваког облика учења биће окачен у учионици и ученици увек могу да се позову на њега кад предлажу неки облик рада.

Корак 6

Игра “Интервју у пару“ - Ученици се поређају у парове и договоре се ко ће у пару бити особа А, а ко особа Б. На знак водитеља, особа А се труди да мења изразе лица изражавају различита осећања а особа Б га имитира као да је његов одраз у огледалу. После 2-3 минута водитељ даје знак да замене улоге. Не смеју се користити руке, нити било шта осим лица.

Време: 5 минута

РАДИОНИЦА 6: УЧЕШЋЕ УЧЕНИКА У ДЕФИНИСАЊУ МЕРА БЕЗБЕДНОСТИ У ОДЕЉЕЊУ - за млађи узраст

Циљеви радионице:

- Оснажити ученике да искажу своје мишљење и своје предлоге о креирању безбедног окружења у школи
- Развијање критичког размишљања код ученика у вези ситуација насиља које су присутне у њиховом окружењу и одговорности како да мењају стање на боље да би унапредили квалитет живота и боравили у безбедној средини

Материјал: флип чарт папир, маркери, лопта

Време: 45 минута

Ток радионице

Корак 1

Водитељ поставља питања учесницима и док они одговарају исписује њихове одговоре на флип чарт папиру:

1. Да ли знате шта значи реч безбедност?
2. Да ли се ви осећате у школи сигурно, заштићено?
3. У којим ситуацијама се осећате тужно, уплашено, угрожено?

Затим водитељ показује цртеж на коме је приказана ситуација насиља где један дечак врши физичко насиље над другим а остали учесници посматрају.

Водитељ подстиче учеснике да препознају ситуацију насиља и кршења права детета, да је опишу и искажу своје мишљење.

Водитељ пита:

1. Шта мислите, о чему говори ова прича на цртежу?
2. Како би описали насилника?
3. Како се осећа дечак који трпи насиље?
4. Да ли су могли ситуацију да реше на другачији начин?
5. Да ли се некад вама догодило нешто слично или сте можда видели сличну ситуацију?

6. Шта би сте урадили кад би сте се осећали као дечак који трпи насиље?
7. Какву врсту помоћи би тражили да се вама нешто слично догодило?
8. На који начин би сте помогли вашем другу у овој ситуацији?
9. На који начин би сте решили ситуацију да не дође до насиља?

Време: 25 минута

Корак 2

Водитељ објашњава учесницима шта је Протокол за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања и који су механизми заштите на нивоу школе. У наставку групне дискусије пита учеснике коме се све могу обратити у ситуацијама насиља, да ли се родитељима, учитељима, наставницима обраћају када се догоди нека слична ситуација у одељењу, школи и школском дворишту. Водитељ објашњава улогу Ученичког парламента у школи и право свих ученика да дају своје мишљење о ситуацијама које се њих тичу.

Заједно исписују плакат мера безбедности у ситуацијама насиља који ће остати окачен у учионици, као подсетник.

Време: 15 минута

Корак 3

Игра „Покажи покрет“ - Сви стоје у кругу, једна особа на средини круга покаже један покрет, остали понове, тако редом...

Време: 5 минута

РАДИОНИЦА 7: УЧЕШЋЕ ВРШЊАКА У ЗАШТИТИ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА - за старији узраст

Циљеви радионице:

- Унапредити знања и вештине ученика у планирању корака превентиве и заштити од насиља, практиковању мњханизам унутрашње и спољашње заштитне мреже
- Развијање критичког размишљања код ученика у вези ситуација насиља које су присутне у њиховом окружењу и одговорности како да мењају стање на боље да би унапредили квалитет живота и и боравили у безбедној средини

Материјал: флип-чарт папир са исписаним корацима и активностима које је потребно предузети у ситуацијама сумње на насиље или насталог насиља - извод из Протокола за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања; флип-чарт папир са написаним питањима о којима треба размишљати у ситуацијама сумње на насиље или кад се догоди насиље; маркери, фломастери, стикери, флип чарт папир, бели папир А4,

Трајање радионице: 90 минута

ТОК РАДИОНИЦЕ

Корак 1

- Уводном излагању о Протоколу за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања претходе питања:
Шта за вас значи насиље? Да ли сте негде слушали о насиљу (кућа, школа, вршњаци, медији електронски и писани, на улици-уличне акције)? Да ли сте некад доживели насиље и где? Која је то врста насиља? Где најчешће доживљавате насиље? Кома сте се обраћали кад вам се догоди насиље? Шта сте чинили у тим ситуацијама? Кома сте се обраћали кад се догоди насиље? Шта би сте учинили да се насиље не догађа у школи?
- Кратко упознавање са Протоколом као документом који дефинише процедуре и поступке за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања као и улоге и одговорности свих запослених у школи, ученика, родитеља (унутрашња заштитна мрежа) као и спољне заштитне мреже (институције и организације).
- Упознавање учесника са Правилником о партиципацији ученика (опште информације) и са њиховом партиципативном улогом у превентивним

активностима или случају насиља, прописаних Правилником о партиципацији ученика.

- Питање водитеља: Ко све превентивно може да делује и на који начин, да не би долазило до насиља (у интерактивној дискусији водитељ подстиче учеснике да излистају главне актере превентивног деловања успречавању насиља).
Вршњачки медијатори исписују кључне одговоре у форми плаката:
  - Родитељи
  - ЧОС о правима детета
  - Предметни наставници-радионице о правима детета
  - ПП служба
  - Ученички парламент, акције, трибине, представе, форум театар, Канцеларија УП, кутија поверења (сумња на насиље)
  - Вршњачки едукатори
  - Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања
  - Директор школе
  - Представници других институција и организација који организују обуке или учествују на трибинама, округлим столовима и акцијама
- Питање водитеља: У којим ситуацијам се предузимају интервентне активности, која је наша улога у тим активностима? Кога информишемо о насталој ситуацији? Ко информише?
(Користимо написани плакат о корацима и активностима у ситуацији сумње на насиље или насталог насиља – Извод из протокол за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања)

Време: 20 минута

Корак 2

Игра поверења – Клацкалица или Игра која подстиче тимски рада (гусеница)

Време: 10 минута

Корак 3

Формирање четири или пет група учесника. Свакој групи водитељ дели папир на коме је образложена ситуација насиља. Група има задатак да направи сценарио за кратак играчки који укључује ситуацију насиља, процедуре и кораке, укључивање унутрашње и

спољашње заштитне мреже-зависно од ситуације. Могу представити и примере из свог искуства као и кораке у њиховом учешћу у решавању проблема.

Време: 20 минута

Корак 4

Представљање сценарија, симулација - Свака група има 5 минута за симулацију. Након завршене симулације група се враћа на место а водитељ отвара двоминутну дискусију за све учеснике:

Да ли су испоштовани кораци и процедуре на правилан начин, да ли би они нешто променили и да ли ће даљи план активности довести до позитивних ефеката за жртве насиља и насилника?

Време: 35 минута

Корак 5

Учесници лепе исписане плакате са предложеним мерама и механизмима на зид учионице као подсетник.

Време: 5 минута

РАДИОНИЦА 8: ВРШЊАЧКА ПОДРШКА У ЗАШТИТИ ОД САЈБЕР НАСИЉА

Циљеви радионице:

- Оспособљавање ученика да схвате појам електронског насиља као и опасности које могу настати везано за сајбер насиља
- Унапређивања знања и вештина ученика у пружању подршке вршњацима жртвама сајбер насиља
- Развијање осетљивости за развијање превентивних активности у спречавање сајбер насиља

Матријал: 5 врсте картица са симболом неке друштвене мреже (нпр. Facebook, MySpace, Twitter, YouTube, Vebo, Flickr...), фломастри, папир А4, примери сајбер насиља

Време: 45 минута

Ток радионице:

Корак 1

У уводном делу водитељ поставља питања: Да ли знате шта значи насиље? Које све врсте насиља постоје? Да ли сте чули за интернет насиље? Како се дешава интернет или сајбер насиље?

Време: 5 минута

Корак 2

Водитељ формира четири или пет група (у зависности од броја учесника) тако што сваки учесник извуче картицу са симболом неке од друштвених мрежа. Учесници који извуку исте картице формирају групе. Водитељ даје инструкцију: Задатак сваке групе је да прочита пример и да размотри одређену ситуацију, да дају своје мишљење о излазу из те ситуације и да наведу могућности пружања вршњачке подршке у тој ситуацији. Шта би они учинили да промене ситуацију и да ствари крену на боље? Како би они превентивно деловали да не дође до интернет насиља? (*Уместо припремљених примера - прилог 1, у радионици се може користити и кратак филм о сајбер насиљу*)

Време: 20 минута

Корак 3

Свака група презентује свој пример и образлаже своје мишљење везано за пример; да ли су сличне ситуације имали у свом искуству; шта би они учинили да промене ситуацију; како превентивно деловати?

Водитељ говори о сигурном коришћењу интернета и о добробитима правилног коришћења информација са друштвених мрежа.

Време: 15 минута

Корак 4

Игра: Учесници стоје у круг а водитељ их позове да направе ланац: “Спојићу свој палац и кажипрст а онај до мене ће провући свој палац и кажипрст. Тако ћемо се повезати као карике у ланцу. Наставите сви.“ Када се сви повежу у ланац, наставник позове ученике да прошире ланац пазећи да се не прекине : шири се круг док се ученици држе прстима. Кад неко осети да ће ланац да се прекине , треба невербалним сигналом да обавести друге.

Време: 5 минута

Прилог 1

Примери за рад по групама:

1. Ивана, Јелена и Јана су најбоље другарице од првог разреда основне школе. Сад су у 6. разреду и даље су јако блиске и деле све своје приватности. Јана је јако заљубљена у дечака коме не може никако да се приближи. Удаљава се од својих најбољих другарица и почиње да се дружи са сестром дечака који јој се допада. Другарице су љуте на њу и смишљају јој освету. Пронашле су видео клип са компромитујућим материјалом. Јана се снимала непристојно обучена и послала другарицама пре годину дана. Објавиле су видео клип на ФБ страни и сви вршњаци су сазнали за то. Ругали су јој се, остављали компромитујуће и увредљиве поруке на ФБ страни. То је било страшно за Јану, није знала како да се избори са ситуацијом. Престала је да одлази у школу, није смел ништа родитељима да каже, није знала коме да се обрати. била је у страху и паници.
2. Ивона дели на инстаграму фотографије целе своје породице на летовању. Показује и свог пса. После повратку са летовања су затекли покрадену кућу, однете су све вредне ствари и направљена је огромна штета.
3. Миша је ученик 7. разреда. На ФБ му стиже захтев за пријатељство од старије девојке и то му јако прија. Она се све више интересује за њега и почињу да размењују интимне поруке. Девојка захтева од њега да се фотографише обнажен. Не размишљајћи пуно, он то и чини. Након тога добија поруку да ће фотографија бити објављена уколико не уплати на рачун одређену своту новца. Да се не би сазнало за његову непромишљеност, он то и чини. Али уцене су се низале једна за другом. Није смео никоме да се повери, чинило му се да не постоји излаз из овакве ситуације. Био је јако разочаран и уплашен. Никоме није смео да исприча своју тајну.....
4. Ирена није отишла у школу, јавила је ОС да је под температуром. Родитељи су на службеном путу, па је у кући организовала журку. Њене другарице су ставиле видео клипове на интернету. Убрзо су сви сазнали шта се дешава са њом. Опоменула је другарице да обришу снимке али једном постављени на интернету као и фотографије, заувек остају у бази података. Било је касно. Изгубила је поверење код родитеља и ОС.

ПРЕПОРУКА:

Препоручљиво је у циљу превентивног деловања за заштиту деце од сајбер насиља прикупљени материјал са радионице креативно обрадити у сарадњи са Ученичким парламентом и преточити у Акције на нивоу школе.

Предложене акције:

- Радио емисије са сличним примерима које се емитују током великог одмора једном месечно
- Компоновање и/или емитовање песама са порукама против насиља – једном недељно
- Исписивање порука опреза типа „Да ли ти контролишеш ФБ или он тебе“ на инфо табли

РАДИОНИЦА 9: УЧЕШЋЕ УЧЕНИКА У ИЗБОРУ ДЕСТИНАЦИЈЕ ЗА ИЗВОЂЕЊЕ РЕКРЕАТИВНЕ НАСТАВЕ

Циљ радионице:

Подстаћи ученике да изразе своје мишљење везано за побољшања квалитета рекреативне наставе у односу на васпитно образовне циљеве предвиђене ГПРШ и критеријум укључивања свих ученика из одељења за одлазак на рекреативну наставу

Материјал за рад: флип-чарт папир, бели папир А4, фломастери, маркери, припремљена PowerPoint презентација

Време: 50 минута

Ток радионице

Корак 1

Водитељ образлаже ученицима да ће за четири месеца ићи на рекреативну наставу, објашњава им циљ извођења рекреативне наставе и наводи да ученици имају право да изразе своје мишљење у вези одабира дестинације.

Водитељ приказује презентацију три понуђача, три дестинације за извођење рекреативне наставе. Презентација садржи фотографије објеката, околних знаменитости, програма рекреације, цене.

Време: 15 минута

Корак 2

Водитељ дели ученике у четири групе и даје им задатак да изразе своје мишљење у вези сваког предлога за извођење рекреативне наставе водећи рачуна о следећим питањима:

- Који предлог вам се највише допада? Зашто?
- Који предлог вам се не допада? Због чега?
- Шта би сте ви променили у овим предлозима? Зашто мислите да је то битно? Шта ће то допринети добром избору и вашем квалитетнијем провођењу времена у природном амбијенту?

Ученици пишу на папиру А4 формата

Корак 3

Свака група презентује свој рад (водителј има улогу модератора - поставља додатна питања, даје појашњења)

Време: 20 минута

Корак 4

Водителј води процес обједињавања заједничког предлога свих група на флип чарт папиру

Време: 10 минута

Корак 5

Игра „Пренеси пљесак“ - Сви стоје у кругу, водителј почиње тако што покаже покрет, особа поред њега понови, затим трећи као талас, игра је готова кад покрет стигне до водитеља.

Време: 5 минута

НАПОМЕНА

Ученици трећег и четвртог разреда као свој партиципативни допринос остављају другом и првом разреду (школка архива) видео запис (трајања 10-15 минута) са рекреативне наставе који има критички осврт са предностима и недостацима изабране дестинације.

РАДИОНИЦА 10: УЧЕШЋЕ УЧЕНИКА У ИЗБОРУ ЕКСКУРЗИЈА (ПРВА ВАРИЈАНТА)

Циљеви радионице:

- Подстицање на истраживање, развијање критичког мишљења, самосталности и иницијативе у изношењу свог мишљења везано за унапређење услова извођења екскурзија, побољшања квалитета реализације екскурзије у односу на васпитно образовне циљеве предвиђене ГПРШ и укључивање свих ученика из одељења
- Стицање кључних вештина демократског друштва
- Подстицање учења кроз пројектно планирање што доприноси одрживости учења

Материјал: флип папир, бели папир А4, маркери, фломастери

Време: 90 минута

Корак 1

Водитељ говори о програму реализације екскурзије за њихов разред која је предвиђена Годишњим програмом рада школе. (Васпитно образовни значај екскурзије се огледа у томе што ученици непосредним опажањем и доживљавањем стварности могу да стичу потпунија и трајнија знања, да се утврде и систематизују раније стечена знања. Док ученици посматрају неки објекат, појаву или процес, наставник који добро познаје материју, треба да им да јасне инструкције шта је циљ посматрања и на шта да обрате пажњу).

Време: 5 минута

Корак 2

Водитељ поставља питање “Који је циљ нашег путовања на екскурзију?” и пише одговоре учесника на флип чарт папиру:

Записивање одговора би требало да прати три тематске целине:

- да упознамо лепоте наше земље (културна, образовна, привредна добра, географски положај, историјске чињенице.....)
- да повежемо са градивом оно што смо видели, да научимо нешто ново
- да сви ученици из одељења путују заједно и међусобно се друже и развијају добру комуникацију - социјализација

Време: 10 минута

Корак 3

Водитељ има исписане папире на којима су појединости за релације три понуђача. Формира пет група, неке групе ће добити исте папире.

Групе треба да размисле о предложеној релацији екскурзије:

1. Које су позитивне стране предложене релације и да ли она може да испуни постављене циљеве?
2. Које су негативне стране предложене релације?
3. Шта би сте ви променили да екскурзија буде квалитетнија и боља за све вас /предлози нових релација?

(Да ли је то оно што њих интересује и у вези са којим садржајем - наставним предметом ће добити нове информације или ће утврдити стечена знања, да ли има негативних страна ових релација и које су, да ли имају предлоге за нове релације, које релације и зашто њих предлажу)?

Време: 20 минута

Корак 4

Размена у великој групи - свака група износи своје мишљење у вези са предложеном релацијом и опредељују се за једну од три предложене релације.

Водитељ образлаже: По нашем плану и програму релација за нашу будућу екскурзију је.....јер је то повезано (у корелацији је са следећим предметима.....На овој дестинацији можемо да стекнемо нова знања о .....; Цена екскурзије за 2 дана је.....,моћи ће да путују сви ученици)

Време: 20 минута

Корак 5

Игрица „Гусеница“ - која симболизује тимски рада

Време: 5 минута

НАПОМЕНА

Ученици предлог и образложење изабране екскурзије остављају УП који ће пренети следећој генерацији. Такође, урадити снимак/ видео запис (трајања 10-15 минута) на

изабраној дестинацији, који има критички осврт са предностима и недостацима изабране дестинације.

Уколико се ученици не сложе са предложеним релацијама, водитељ истиче нове предлоге релација на разматрање (**ово може бити наставак часа - пројектно оријентисана настава**).

Корак 6

I део

Ваши предлози указују на следеће релације (водитељ чита са флип папира бр.4, предлог и позитивне стране нових предлога). Свакој од 5 група даје могућност да истражи свој предлог.

Водитељ пише на флип чарт папиру:

(Припремна фаза: тематски оквир повезан са наставним планом и програмом и припрема ученика да пронађу информације).

1. Који су циљеви нашег истраживања – испуњавање васпитно образовних задатака екскурзије предвиђене ГПРШ
2. Који су исходи нашег истраживања (шта очекујемо? - да нађемо дестинацију која ће моћи да испуни наше постављене циљеве, да сви ученици могу да крену на екскурзију - узимајући у обзир ученике из осетљивих група, материјални статус, потреба за личним пратиоцем)
3. Шта истражујемо? (погодне дестинације које могу да испуне наше циљеве - релације екскурзија, истражујемо километражу, анализирају трошкове, расходе, цену пута, дневнице возача....)
4. Како истражујемо – активности за прикупљање података (путем интернета, контактирамо туристичке агенције, хотеле...)
5. Који су наши неопходни ресурси - доступност интернета, тим који ће истраживати, помоћ наставника математике, географије....., нечији родитељ ради у некој агенцији)
6. Подела у потимове у оквиру једног тима и подела задатака (водити рачуна да сви ученици учествују и одреде се за задатак према својим интересовањима)

Време: 30 минута

II део

(После истраживања, наставити рад на наредном часу)

7. По завршетку прикупљених података свих подтимова једне групе, заједно анализирају, евалуирају и интегришу у заједнички предлог.
8. Презентација рада свих група
9. Активна сарадња група, обједињавање материјала, управљање процесом
10. Евалуација резултата рада

(Наставник је све време у улози модератора, саветује, усмерава, мотивише, додатно поставља питања)

Време: 40 минута

НАПОМЕНА

Ученици дају образложене предлоге нових релација УП који остају за наредну генерацију.

РАДИОНИЦА 11: УЧЕШЋЕ УЧЕНИКА У ЕВАЛУАЦИЈИ ЧАСА

Циљеви радионице:

- Развијање вештина и знања у области права детета
- Унапређивање вештине ученика за пружање повратне информације наставницима о квалитету часа у области права детета
- Развијање самоиницијативе и способности изражавања свог мишљења у циљу побољшања квалитета часа

Материјал: флип чарт папир, бели папир А4, фломастери, маркери

Време: 45 минута

Корак 1

Водитељ представља учесницима Правилник о партиципацији ученика у коме је предвиђено учешће ученика у евалуирању часова наставника, повезаних са елементима права детета а у циљу унапређења квалитета наставе:

1. Шта за вас значи квалитетан час? (Вршњачки едукатор пише на флип папиру)
2. Да ли од квалитета часа зависи колико ћете брзо савладати градиво или од тога колико уложите труда у савладавању неког садржаја?
3. Шта ви можете учинити да би квалитет наставе у области права детета био бољи?

Време: 5 минута

Корак 2

Учеснике поделити у четири групе разбројавањем. Свакој групи дати једну боју маркера и назвати их по тој боји: црвена група; плава група; зелена група; љубичаста група. Окачити четири флип папира у учионици и на свакоме од њих написати следеће наслове:

- Који приступ у објашњавању права детета је најлакши за вас?
- Како наставници да повежу часове о правима детета са вашим личним искуством из свакодневног живота?
- Како наставници могу да обезбеде заинтересованост и активну улогу ученика у реализацији часа?

- На који начин ученици могу да дају повратну информацију наставницима о квалитету часа?

Сваки флип чартпапир са написаним питањем поделити на четири дела где ће свака група од 1 - 4 својом бојом фломастера уписивати одговоре. Методом станица групе се премештају до следећег флип папира и после одређеног времена мењају места по принципу 1 - 4, све док не дођу до почетне позиције (почетног флип чарт папира). На свакој станици упознају се са ставкама које су написале претходне групе и свака има прилику да исказе своје мишљење, уколико жели нешто да дода или уколико је нешто нејасно да подвуку и траже додатно објашњење.

Време: 20 минута

Корак 3

Свака група чита своје критеријуме и отвара дискусију за подвучене садржаје које су обележиле остале групе. На овај начин дајемо могућност да свако исказе своје мишљење.

Време: 15 минута

Корак 4

Игра: Водитељ позива ученике да крену у потрагу за детелином са четири листа. Сви седе у својим клупама угодно и опуштено. Игра се изводи у тишини. Свако може да устане онолико пута колико жели, али може да стоји само 5 секунди и мора поново да седне. Детелина је пронађена када истовремено устану четири ученика.

Време: 5 минута

НАПОМЕНА

Након завршетка радионице плакати остају излепљени у учионици како би наставнике и ученике подсећали на обавезу давање повратне информације наставнику о квалитету часа.

УПУТСТВА, КРАТКИ КОРАЦИ, СМЕРНИЦЕ:

1. Ученици учествују у избору наставника

“Најнаставник године”- одељењски старшина консултује ученике да, у оквиру часа одељењског старешине, напишу свој предлог за „најнаставника“ године и опишу његове компетенције, особине и карактеристике личности.

Док ученици образлажу, одељењски старшина пише на флип чарт папиру, а затим дискутују зашто баш те компетенције, особине и карактеристике личности наставника поштују. Да ли наставници са предложеним карактеристикама мотивишуће утичу на њихово напредовање у учењу и понашању?

Тако би, на пример, зкључак могао бити да „најнаставник“ мора имати следеће особине: пристојан, стрпљив, благ према ученицима, покретач у свим активностима, креативан, маштовит, инспиративан, помаже ученицима и кад им не иде најбоље, поштује и брине о ученицима.

Ове предлоге прочитати на Наставничком већу и упутити директору школе како би му користиле при избору нових наставника у школи.

2. Ученици бирају садржај који ће се обрађивати на часу

Сваки учитељ и наставник консултује ученике о избору додатног садржаја у оквиру свог предмета који им је интересантан и који би уврстили у план и програм рада за наредну генерацију ученика (ученици могу написати своја интересовања на огласној табли у учионици).

Додатни садржај из различитих наставних предмета тражити на интернету, информације поделити са вршњацима у току часа при обради одређеног садржаја. Обраду додатних садржаја реализовати кроз плес, цртање и драмску секцију.

3. Ученици учествују у делегирању тема за родитељске састанке

Одељењски старшина консултује своје ученике да делегирају теме за родитељске састанке које би уврстили у дневни ред за следећу школску годину. Одељењски старшина им у уводном делу часа објашњава да је од великог значаја њихово учешће у одабиру тема које ће бити значајне за њихове вршњаке као и њихове родитеље.

После разговора са ученицима направити листу предложених тема и имплементирати их у план рада одељењског старешине. Предлог тема наших ученика био је:

- Очување животне средине - разговор на родитељском састанку, родитељи би заједно са ученицима имали акцију чишћења школског дворишта
- Како развити машту и креативност код своје деце
- Оправдавање часова
- Организовање и прикупљање одељењског буџета за помоћ вршњацима
- Разговор о ученицима који имају проблеме у понашању
- Интернет насиље и опасност од многих игрица
- Вршњачко насиље и дискриминација

4. Учешће ученика у изради ГПРШ

У израду Годишњег програма рада школе укључити два представника/це УП (који су изабрани на почетку школске године на првом састанку УП)

На последњем састанку УП, тражити предлоге УП о темама које морају ући кроз програме различитих тимова и актива у ГПРШ.

У току јуна месеца, пре завршетка школске године, одржати састанак тима за израду ГПРШ на коме ће учествовати и два одабрана представника УП, који ће пренети мишљења и сугестије УП.

5. Учешће ученика у одабиру општих информација за родитеље

Упутство за одељењске старешине - На родитељским састанцима са свим родитељима делити опште информације предвиђене од стране ученика и садржане у програму рада ОС. Оцене на класификационим периодима исписати сваком родитељу на папиру и поделити, не читати јавно, осим ако то жели родитељ. Опште информације о напредовању ученика делити са свим родитељима. По потреби водити индивидуалне разговоре са родитељима после састанка или у оквиру заказаног термина.

6. Учешће ученика у избору уџбеника

Сваки наставник и учитељ на крају школске године консултује ученике око избора уџбеника за следећу генерацију. Поставља им питања: Шта за мене значи добар уџбеник?

Какав уџбеник ми омогућава да лакше схватим и савладам градиво? Коју примедбе бих дао уџбеницима из којих сам учио?

Тим наставника за избор издавачке куће и уџбеника за наредну школску годину узима у обзир сугестије ученика.

7. Учешће ученика у начину провођења слободног времена

Ученички парламент испитује интересовања три фокус групе (1. група од 1 - 4. разреда, 2. група 5 - 6. разред, 3. група 7 - 8. разред) за провођење слободног времена. Питања која постављају: Како најрадије проводиш слободно време? Како би волео да твоје слободно време буде квалитетно проведено, да испуни твоја интересовања и очекивања а да при томе будеш релаксиран?

Прикупљене информације УП доставља тиму за ОПД. Тим за ОПД о овим закључцима информиса одељењска већа и уз дискусију доносе закључке о могућноста унпрђивања квалитета провођења слободног времена ученика.

8. Упутство за одељењске старешине о информисању ученика и родитеља о сврси и обради података који се односе на њихову децу

Одељењске старешине информису ученике и родитеље да школа има законску обавезу да заштити право на приватност ученика и у складу са тим у базу података ажурира само податке који се користе у циљу очувања најбољег интереса детета.

У план ОС уврстити и тачку која се односи на информисање родитеља о сврси прикупљања података у школи о њиховој деци.

На почетку школске године, на родитељском састанку обавестити родитеље о сврси прикупљања података и информација о њиховој деци, начину коришћења тих података и идентитету лица која прикупљају податке (у школским базама података налазе се лични подаци ученика, социо-економски статус и дефицијентност породице, прикупљају се подаци о напредовању ученика)

Родитељима понудити да потпишу одобрење за прикупљање и обраду података који се користе у циљу најбољег интереса ученика као и одобрење за фотографисање ученика у оквиру наставних и ваннаставних активности (у циљу прикупљања доказног материјала о реализацији многих наставних и ваннаставних активности у школи)

На часовима ОС, информисати ученике о сврси прикупљања и коришћења података и објаснити им шта значи „најбољи интерес детета“ (повезати са свакодневним примерима из живота деце).

9. Учешће ученика у одабиру правила понашања у одељењу

Сваки ОС реализује радионицу о правилима понашања у одељењу. У оквиру групног рада ученици доносе предлог правила понашања у одељењу. Известноци група читају правила, одељење дискутује и усваја, коригује или одбацује одређена правила. Усвојена правила ОС исписује на флип папиру. Правила остају окачена на огласној табли у одељењу. Сваки наставник може да се позове на исписана правила у одељењу.

10. Учешће ученика у избору места излета и екскурзија

Одељењски старешина заједно са представницима УП консултује ученике око предложених места за излете и екскурзије а у вези садржаја наставних планова за сваки разред. УП предлоге свих разреда представља директору школе и Савету родитеља (2 ученика који су делегирани од стране УП за учешће у раду Савета родитеља). Савет родитеља доноси одлуку на основу предлога Ученичког парламента.

11. Учешће ученика у раду тимова и органа школе

УП на првом састанку предлаже по 2 ученика за рад у оквиру тимова и органа школе: Школски одбор, Савет родитеља, НВ, Школски развојни план, Развој школског програма, СТИО, ОПД, Тим за заштиту од насиља и злостављана и занемаривања, Самовредновање рада школе. Избор ученика УП врши на основу заинтересованости ученика за рад у одређеним тимовима и на основу њихове кандидатуре и мотивисаности која се усмено образлаже на састанку УП. УП јавним гласањем бира по два ученика за одређене тимове и органе школе.

Предложени ученици су дужни да активно учествују у раду предложених тимова и актива и пренесу мишљење УП по одређеним питањима која се њих тичу. УП може променити предложене ученике уколико је незадовољан њиховим ангажовањем.

12. Упутство о учешћу ученика у прављењу критеријума за награђивање и кажњавање ученика

1. Креирати анкету о партиципацији ученика у прављењу критеријума за награђивање и кажњавање ученика и применити у два одељења сваког разреда од 5 - 8. (анкета у прилогу)
2. Податке са анкете сређују представници УП заједно са стручном службом школе.
3. Добијене податке правник школе усклађује са постојећим правилницима (Правилник о награђивању и похваљивању ученика и Правилник о дисциплинској одговорности ученика)
4. Уколико постоји измена или допуна Правилника, информисати Наставничко веће, Савет родитеља и Школски одбор
5. Правилнике ускладити са новодонешеним Законом
6. Школски одбор даје своје мишљење о допуни или измени правилника.

Прилог:

Пример анкете:

А н к е т а

У нашој школи постоји Правилник о награђивању и похваљивању ученика и Правилник о кажњавању ученика. Интересује нас ваше мишљење:

1. У којим ситуацијама и за које активности треба награђивати и похваљивати ученике?
2. За које повреде обавеза је потребно кажњавати ученике?
3. По твом мишљењу, на који начин је потребно награђивати ученике за активности и доприносе у раду школе које си навео?
4. Који је најпримеренији начин кажњавања за неоправдане поступке које си навео?

13. Прилагођавање Протокола о насиљу, злостављању и занемаривању ученика њиховим узрасним и развојним карактеристикама

Учитељи од 1-4. разреда прилагођавају Протокол о насиљу и злостављању ученика узрасним и развојним карактеристикама ученика.

Први корак – разговарају са ученицима о насиљу, најпре питају ученике шта за њих значи насиље, за које врсте насиља су чули или их можда препознали у школи, код куће, на улици.

Други корак - питати ученике како би они објаснили сваку врсту и ниво насиља а онда на основу њихових објашњења (трећи корак) прилагодити протокол за узраст од 1-4. разреда.

14. Упутство о давању мишљења УП О раду Савета родитеља и Школског одбора

1. Изабрани представник УП до 10. септембра доставља Школском одбору и Савету родитеља план рада УП како би се имплементирао у планове рада Школског одбора и Савета родитеља (у делу који се тичу права детета)
2. Председници Школског одбора и Савета родитеља дужни су да позивају представника УП да узму учешће на седницама на којима су тачке дневног реда повезане са правима детета или су део Плана рада УП. Представник УП има право да изрази своје мишљење везано за тачке дневног реда које се тичу права детета а које је представљају мишљење УП
3. Представник УП на седницама Школског одбора и Савета родитеља дужан је да на састанку УП пренесе информације везане за своје учешће и закључке који се односе на оствареност права ученика
4. Ученички парламент на својој последњој седници даје мишљење о раду Школског одбора и Савета родитеља везано за питања која се тичу остварености права детета и остварености сарадње са Школским одбором и Саветом родитеља
5. Мишљење УП у писаном облику представник предаје председницима Школског одбора и Савета родитеља и оно је саставни део годишњег извештаја рада Школског одбора и Савета родитеља